

Bogen

Grimms Deutsches Wörterbuch. 1858ff.

Biblioteket har ordbøger af vidt forskellig slags. En del er **tosprogede**, hvor man kan se, hvad et ord hedder på et andet sprog. Andre handler om udvalgte områder af sproget, bestemte fag, fremmedord m.m.

Her skal det dreje sig om de klassiske, bindstærke **énsprogede ordbøger** - ordbøger, der går i dybden med hvert enkelt ord – dets betydning, oprindelse, udtale og en lang række andre parametre. Et oplagt eksempel er *Ordbog over det danske Sprog* (ODS) på 28 bind, der udkom fra 1918 til 1956. Et andet eksempel er Dr. Johnson's engelske ordbog fra 1785, der gik helt nye veje m.h.t. dokumentation af ordenes sprogbrug ud fra litterære eksempler, og som vi derfor har givet sit eget bogportræt.

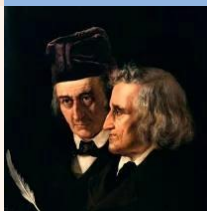
For Tysklands vedkommende er klassikeren den 32 bind store *Deutsches Wörterbuch*, som skolen desværre ikke ejer i komplet udgave, men dog med de fleste bind i 1. udgave, herunder det berømte første bind fra 1854.

Ordbogens mange bind tog det hele 123 år om at fuldføre, og i sin nuværende form var værket først afsluttet i 1961. Det var midt under den kolde krig, hvor Tyskland var delt mellem øst og vest, og hvor det var mere end almindeligt svært at få afsluttet én samlet ordbog over de to staters fælles sprog.

Som alle andre større ordbøger er også *Deutsches Wörterbuch* digitaliseret og kan studeres på Triers Universitetets hjemmeside: <http://dwb.uni-trier.de/de/>.

Viel Spaß!

Forfatterne

Ildsjælene bag det store tyske ordbogsprojekt var **Brødrene Grimm**. Og ja: Det er dem med "Grimms eventyr": *Hans og Grethe*, *Den lille Rødhætte*, *Askepot* o.s.v. Sagt i forbifarten har skolen også disse eventyr

stående i en originaludgave kaldet *Grimms Märchenschatz: ausgewählte Kinder- und Hausmärchen* (*märchen* = eventyr). Disse eventyr udkom første gang 1812-1815 med 156 fortællinger.

Brødrene Grimm – Jacob (1785–1863) og Wilhelm (1786–1859) – boede og arbejdede sammen livet igennem. Ligesom andre i romantikkens epoke levede og åndede de for **det historiske** - det oprindelige, det ægte, det naturgroede. Stort set alt indenfor **folkemindeindsamling** interesserede de sig for: Fortællinger, traditioner, skikke, sprog, dialekter – alt det, der kunne kaste lys over folkets nationale og kulturelle egenart (selv om Tyskland på **Brødrene Grimms** tid endnu ikke eksisterede som nogen samlet stat).

Deres største projekt var *Deutsches Wörterbuch*. Ambitionen var simpelthen at **opliste samtlige tyske ord** på basis af hele den samlede tyske litteratur fra den første trykte bog omkring 1450 og frem til deres egen tid. Beskrive hvert eneste lille eller stort ord. Dokumentere det med præcise kildehenvisninger i hvert eneste enkelte lille tilfælde. Et sandt pillearbejde, der krævede akkuratesse!

Der er ikke noget at sige til, at de to brødre langt fra nåede at blive færdige i levende live. Heldigvis stod andre gode kræfter klar til at tage over.

Baggrunden

Går vi ind i tysk videnskabshistorie, står brødrene **Jacob** og **Wilhelm Grimm** som nogle af Tysklands første og største såkaldte "**filologer**". En filolog er en person, der beskæftiger sig med sprog i videste forstand: Ord, grammatik, fonetik (udtale), epigrafik (sprogshistorie), litteratur. *You name it*.

I dag er en af del-disciplinerne indenfor filologien den såkaldte "**leksikografi**". Den drejer sig om **ordbøgers indretning og tilrettelæggelse**: Hvad skal med, og hvad skal ikke med? Hvad skal der stå om det enkelte ords køn og bøjning – hvad hedder det f.eks. i flertal eller i datid eller i tredje grad? Og hvordan skal ordet defineres, så folk kan forstå det? Skal der f.eks. eksempler med?

Alt det arbejder en leksikograf med. Hvis du vil forstå sådan et arbejdes omfang på **Brødrene Grimms** tid, skal du forestille dig **et megastort seddelkartotek** eller hundredvis af ringbind med sedler, papirer, dokumenter i hundredtusindvis.

Den slags er svært at fatte i dag, hvor digitaliseringen i den grad har vendt op og ned på stort set alt i sprogets og ordbøgernes verden. Nu om stunder arbejder leksikografer f.eks. med såkaldte **corpora**, enorme digitale registre over ord, talemåder, sekvenser, kontekster – alt det, der f.eks. danner baggrund for meget af teknologien bag "sprogmodeller" og kunstig intelligens.

Men selve metoden – **brødrene Grimms videnskabelige tilgang til sproget** – flugtede med hele den enorme vidensekspllosion indenfor de humanistiske fag i **1800-tallet**, der klart og anskueligt demonstreres på skolens bibliotek den dag i dag.